Középiskolás korosztály ökológiai problémaérzékenységének vizsgálata fényszennyezéssel kapcsolatos online kérdőívek elemzése és erdei iskolához kapcsolt attitűdmérés során

Kopasz Adrien Réka (EKE NTDI IV. évfolyam; akeragrav648Vgmail.com) Apró Anna (EKE NTDI III. évfolyam; apro.anna@uni-eszterhazy.hu)

Eszterházy Károly Egyetem; Neveléstudományi Doktori Iskola; Eger

A téma aktualitása

J.E. Lovelock és L. Margulis Gaia elmélete szerint a rendszer, amelyben élünk a gigantikus, Föld méretű szervezett élet megnyilvánulása. (Lovelock, 2016) Önszabályozó mechanizmusának dinamikus egyensúlyát az emberi tevékenység számos területen megrendítette. Ezek ellensúlyozása személyes felelősségünk, melynek tudatosítása nem valósulhat meg nevelés nélkül.

Az ENSZ deklarációban is megfogalmazott célja, hogy 2030-ra minden diák sajátítsa el a fenntartható fejlődéshez és a globális felelősségvállaláshoz szükséges ismereteket és ezek készségszinten épüljenek be viselkedéskultúrájukba. (ENSZ, 2015)

A környezeti, valamint fenntarthatóságra nevelés összehangolása teszi lehetővé a globális felelősségre nevelés megvalósulását. Módszertana tartalmazza a tanulók aktív és önálló ismeretszerzését, miközben a tanár partneri szerepben, facilitátorként működik közre. A globális kompetenciák fejlesztése során az információ-és tudásanyag optimálisan hasznosul abban az esetben, ha az elmélet-gyakorlat aránya a jóval több gyakorlati ismeret javára dől el. A pedagógusoknak meg kell ismerni az elméleti hátteret és a megfelelő módszereket a saját praxisukba kell ágyazniuk, a tantervhez illeszteniük és plusz időkeret is szükséges a munkarendjükben. (Varga, 2018)

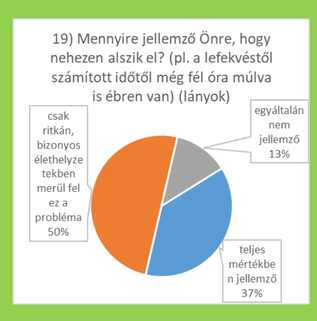

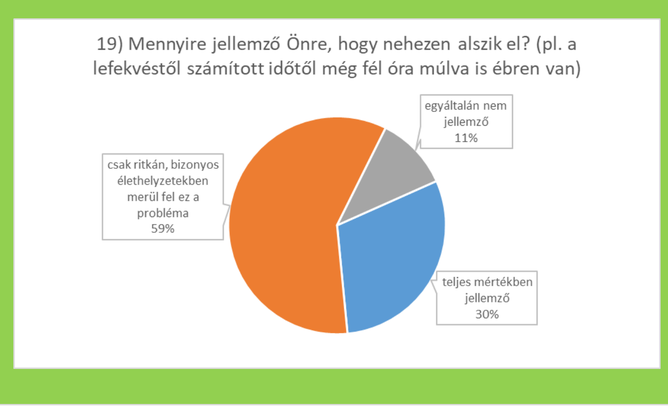

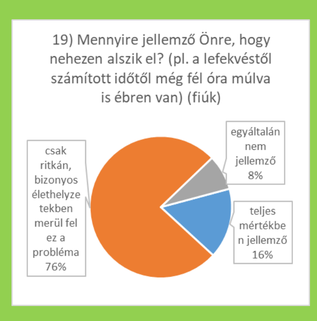

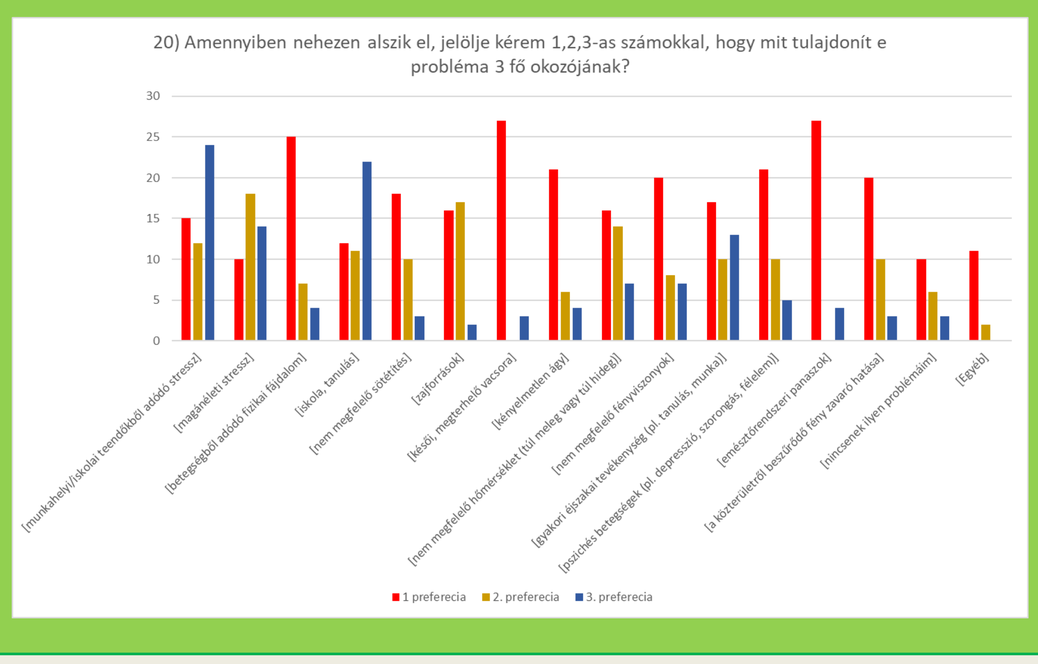

NEP-Teszt (New Ecological Paradigm (Dunlap et al.2000:431-438.)

Szempont	Egyetért/ igaznak tartja		
	erdei iskola előtt	erdei iskola után	2 hónappal később
Föld eltartóképessége (1, 6, 11)			
1. Az emberiség létszáma közelít a Föld eltartóképességének határához	48	42	51
6. A Földnek bőségesen vannak természeti erőforrásai, csak meg kell tanulnunk kihasználni azokat	52	43	38
11. A Föld olyan, mint egy űrhajó, ahol véges számú hely és erőforrás van.	28	23	26
Környezetünk egyensúlyi állapota (3, 8, 13 állítás)			
3. Ha az ember beavatkozik a környezetben lezajló folyamatokba, akkor annak nagyon súlyos következményei lehetnek.	39	50	41
8. A természet egyensúlya elég erős ahhoz, hogy ellenálljon az iparilag fejlett társadalmak hatásainak.	9	10	1
13. A természet egyensúlya nagyon érzékeny és könnyen felborul.	49	40	41

Fényszennyezéssel kapcsolatos online kérdőív elemzése

A kérdőív jellemzői:

Feleletválasztó, nyílt- és zárt végű kérdések

Eredmények

Adatok szűrése a 0-20 éves korosztályra. A világítással és hatásaival foglalkozó kérdéscsoportban a fiúk és a lányok válaszai a speciálisabb izzók felismerésében tértek el, ami azzal magyarázható, hogy a fiúkat a háztartásokban a műszaki cikkek vásárlásába jobban bevonják. Az otthoni világítási szokásokkal foglalkozó kérdéscsoport válaszai azt bizonyították, közel azonos mértékben a családok majdnem 100%-ában lekapcsolják azokban a helyiségekben a villanyt, ahogy épp nem tartózkodnak. Az új izzók vásárlásakor a gyártó, márka, származási ország a döntő míg csupán a második tényező a fényerő.

A harmadik kérdéscsoport esetében mutatkozott a legnagyobb különbség fiúk és lányok válaszai között. A lányok sokkal nagyobb arányban alszanak el nehezebben, míg a fiúk esetében a legnagyobb arány a bizonyos élethelyezetekhez köthető elalvási nehézséghez kapcsolódik. A negyedik kérdéscsoport is mutat eltérést, a lányok nagyobb arányban vizsgálódnak és gyönyörködnek a csillagos égboltban, mint a fiúk. A fényszennyezéssel kapcsolatos ismereteit a vizsgált korosztály döntő mértékben az iskolából és az internetről szerzi, ebben szignifikáns különbség nem volt.

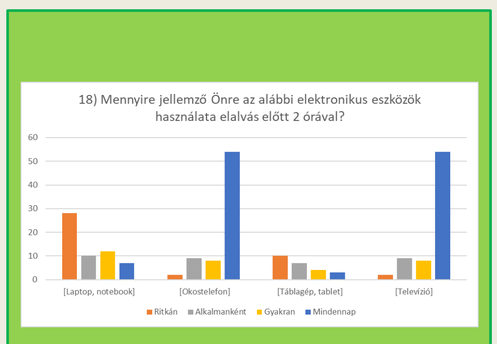

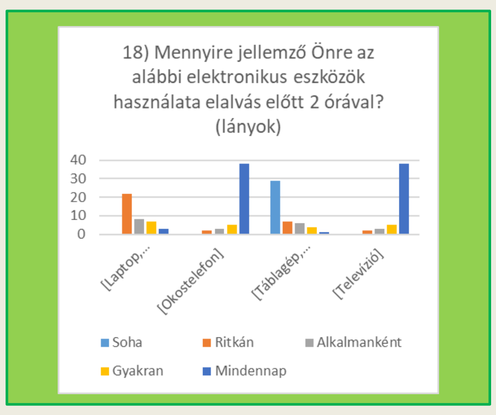

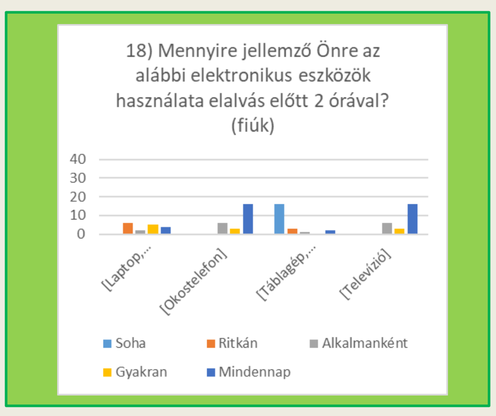

NEP-Teszt (New Ecological Paradigm (Dunlap et al.2000:431-438.)

Szempont	Egyetért/ igaznak tartja		
	erdei iskola előtt	erdei iskola után	2 hónappal később
Az ember szerepe a bioszférában (2, 7, 12)			
2. Az embereknek joguk van megváltoztatni a természetes környezetet úgy, ahogyan szeretnék.	10	8	4
7. A növényeknek és az állatoknak ugyanolyan joguk van az élethez, mint az embernek	64	64	58
12. Az embernek az a feladata, hogy uralkodjon a természeten	10	6	7
Viszonyunk a bioszférához, a természet átalakításához (4, 9, 14)			
4. Az emberi találékonyság majd biztosítja, hogy ne tegyük élhetetlenné a Földet	25	19	15
9. Különleges képességeink ellenére a természet törvényeinek engedelmeskednünk kell és így is élünk.	32	35	32
14. Az emberiségnek meg kell ismernie a természet folyamatainak működését, hogy irányíthassa azokat	40	45	35

Attitűdelemzés

hipotézise: az erdei iskolai programon való részvétel következményeként a tanulókban elkezdenek kialakulni a környezettudatos magatartás és a környezeti problémákat felismerő, azokra érzékeny, és megoldásukban felelősséggel, aktívan résztvevő magatartás elemei.

Az attitűdvizsgálat módszere kérdőíves felmérés, résztvevői egy nyolcosztályos gimnáziumi tagozat 7. osztályának 71 tanulója az 5 napos erdei iskolai programot megelőzően, majd a program után közvetlenül. A hatás tartósságának vizsgálata miatt ismétlés 2 hónappal a program után.

NEP-Teszt (Van Liere, Dunlop, Merting, & Jones, 2000): 5 állításcsoportot tartalmaz: A Föld eltartóképességével kapcsolatos az 1,6, és 11 állítás, környezetünk egyensúlyi állapotával a 3,8, és 13 állítás. Az ember szerepére a bioszférában vonatkozik a 2, 7 és 12 kérdés, a 4, 9 és 14. kérdés a természet átalakítására irányul, majd az 5, 10, 15 kérdés azt vizsgálja, milyen mértékben észlelik a diákok az ökológiai válságot.

Eredmények

Az erdei iskola hatására bekövetkező attitűdváltozások elemzése alapján megállapítható, hogy a programok hatása folytatás, későbbi visszacsatolás nélkül az esetek jelentős részében kialszik. A terepi megfigyeléseknek, élményszerű tapasztalatszerzésnek mindkét esetben nagy szerepe van az ismeretanyag tágításában, rögzítésében és az ökológiai identitás valamint a globális felelősségvállalás kialakításában.

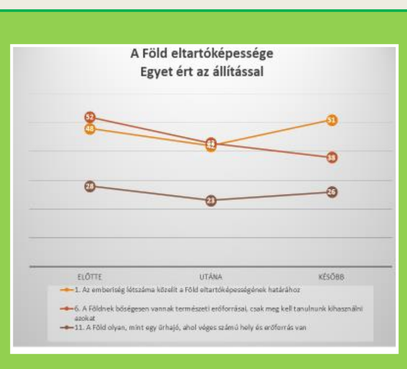

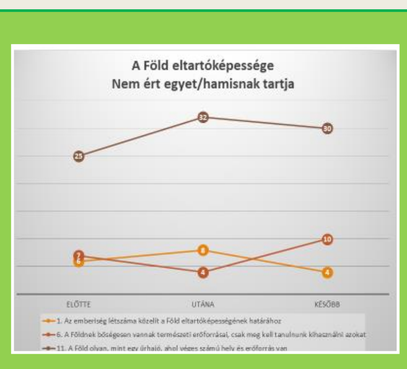

KÉP, T AFIKON

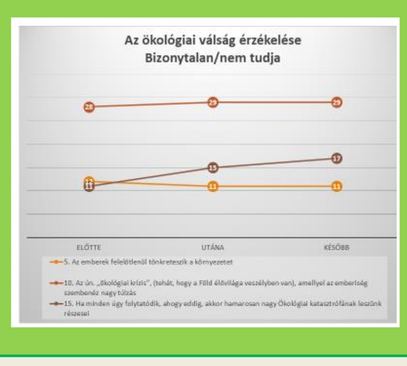

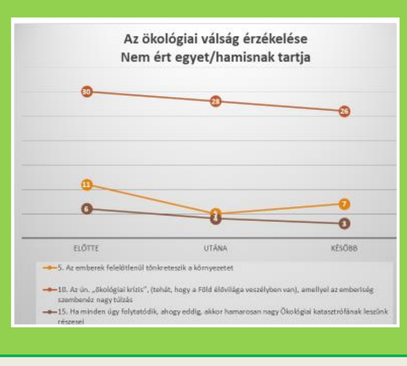

Irodalom

ENSZ. (2015). Agenda 2030 Fenntartható Fejlődési Keretrendszer 2030. Budapest, Magyarország.

Lovelock, J. (2016). Gaia - A New Look at Life on Earth. Oxford: Oxford University Press.

Van Liere, K., Dunlop, R., Merting, A., & Jones, R. (2000). Measuring endorsement of the new ecological paradigm: a revised NEP scale. Journal of Social Issues, 56, 431-438.

Varga, A. (2018). A globális felelősségvállalásra nevelés a magyar iskolákban: keretek, lehetőségek és kihívások. In J. Ollé , & J. Mika, Iskolakultúra és környezetpedagógia (old.: 69-76). Budapest: ELTE Eötvös.

Kutatás támogatása: EFOP-3.6.2-16-2017-00014 "Nemzetközi kutatási környezet kialakítása a fényszennyezés vizsgálatának területén" pályázat